

Удк: 37.013

## **ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ**

**Ланчук-Назарова Ана-Марія**  
Здобувачка освіти, магістр  
Вінницький державний  
педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського  
м. Вінниця, Україна  
anamarialancuk@gmail.com

**Анотація:** У статті аналізуються фактори, які впливають на формування пізнавального інтересу здобувачів освіти 9-х класів до вивчення біології. Підкреслюється, що цей процес є багатограним і залежить від вікових особливостей здобувачів освіти, їхніх індивідуально-психологічних характеристик, а також від змісту та методів навчання, стилю спілкування вчителя з здобувачами освіти. У статті детально розглядаються такі аспекти як: Вікові особливості дев'ятикласників та їхній вплив на сприйняття навчального матеріалу. Індивідуальні відмінності здобувачів освіти та необхідність враховувати їх при організації навчального процесу. Важливість використання різноманітних методів і прийомів навчання для підвищення зацікавленості здобувачів освіти. Роль стилю спілкування вчителя з здобувачами освіти у формуванні позитивного ставлення до предмета.

**Ключові слова:** Вивчення біології, здобувачі освіти, заклади загальної середньої освіти, пізнавальний інтерес.

Вивчення біології в 9-х класах відіграє виключно важливу роль у формуванні наукового світогляду та інтелектуальному розвитку учнів. Однак, на цьому етапі навчання деякі учні можуть демонструвати зниження пізнавальної активності та втрату інтересу до предмета.

Це складне явище, що зумовлюється комплексом як психологічних, так і педагогічних факторів.

Розуміння цих факторів є ключовим для розробки ефективних методів та прийомів навчання, які сприятимуть підвищенню мотивації учнів, покращенню якості освіти та формуванню у них стійкої зацікавленості в біології.

Основними факторами які впливають на формування пізнавального інтерес учнів 9-х класів до вивчення біології є:

1. Вікові особливості: Учні 9-х класів переживають період бурхливого розвитку пізнавальних здібностей та інтересів. Вони прагнуть до самостійності, критичного мислення, творчого пошуку нових знань. Цей вік характеризується розвитком абстрактного мислення, що дозволяє учням розуміти складні біологічні концепції. Учні 9-х класів стають більш самосвідомими і починають цікавитися питаннями сенсу життя, місця людини в природі, що робить біологію більш актуальною для них. [1;7].

На нашу думку варто звертати увагу на такі ключові вікові особливості при викладанні біології як : розвиток абстрактного мислення: У цьому віці учні починають краще розуміти абстрактні поняття та закономірності, що дозволяє їм вивчати складні біологічні концепції; Прагнення до самостійності: Учні 9-х класів прагнуть до самостійності у навчанні, критичного мислення, творчого пошуку знань. Це робить їх більш активними учасниками навчального процесу і сприяє формуванню пізнавального інтересу; Формування самоідентичності: Учні 9-х класів починають задумуватися про сенс життя, місце людини в природі, що робить біологію більш актуальною для них [7].

Враховуючи ці вікові особливості, вчитель може використовувати різні методи та прийоми навчання, які сприятимуть формуванню пізнавального інтересу учнів до вивчення біології.

На нашу думку це такі як: - використання проблемного навчання: Постановка проблемних питань, заохочення учнів до самостійного пошуку відповідей, організація дискусій та дебатів; - використання проектного навчання: Залучення учнів до розробки та реалізації проектів, які пов'язані з

вивченням біології; - використання інформаційно-комунікаційних технологій: Використання комп'ютерних програм, Інтернету, електронних навчальних ресурсів; - використання екскурсій та польових досліджень: Спостереження за природою, збирання гербаріїв, проведення дослідів, онлайн навчання [4;8;9].

2. Індивідуально-психологічні особливості: Різні учні мають різний тип вищої нервової діяльності, темперамент, характер, емоційну сферу, рівень розвитку пізнавальних здібностей, що впливає на їхню схильність до пізнавальної діяльності. Деякі учні більш схильні до абстрактного мислення, інші - до конкретно-образного. Деякі учні більш емоційні, інші - більш раціональні. Всі ці фактори впливають на те, як учні сприймають інформацію, як вони включаються в навчальну діяльність і як формується їхній пізнавальний інтерес.

Важливо враховувати індивідуально-психологічні особливості учнів при викладанні біології, адже вони впливають на сприйняття інформації: Різні учні мають різний тип вищої нервової діяльності, темперамент, характер, емоційну сферу, рівень розвитку пізнавальних здібностей, що впливає на те, як вони сприймають інформацію [1;2;5]. Впливають на включення в навчальну діяльність: Деякі учні більш схильні до абстрактного мислення, інші - до конкретно-образного. Деякі учні більш емоційні, інші - більш раціональні. Всі ці фактори впливають на те, як учні включаються в навчальну діяльність і як формується їх пізнавальний інтерес. Впливають на рівень мотивації: Учні з різними індивідуально-психологічними особливостями мають різні мотиви навчання. Деякі учні прагнуть до отримання знань з цікавості, інші - з прагнення до успіху, третьому - щоб сподобатися батькам чи вчителям. Важливо враховувати ці мотиви при викладанні біології і створювати умови для формування стійкого пізнавального інтересу [2;5].

Враховуючи ці особливості, вчитель може використовувати різні методи та прийоми навчання, які сприятимуть формуванню пізнавального інтересу учнів до вивчення біології.

3.Зміст та методи навчання. Цікавий, змістовний та доступний виклад матеріалу, використання різноманітних методів та прийомів навчання, застосування інноваційних технологій сприяють формуванню пізнавального інтересу учнів. Використання проблемного навчання стимулює пізнавальну активність учнів, заохочує їх до самостійного пошуку відповідей на питання, дослідження та експериментування. Використання проектного навчання дає учням можливість досліджувати цікаві для них теми, використовувати різні джерела інформації, працювати в команді і презентувати результати своєї роботи. Використання інформаційно-комунікаційних технологій робить навчання більш наочним і цікавим, дає учням доступ до необмеженої кількості інформації. Використання ігрових методів навчання робить навчання більш емоційним і захоплюючим, знижує рівень тривожності учнів і стимулює їхню пізнавальну активність [3;6].

На нашу думку є ряд ключових моментів, які слід враховувати при викладанні біології: -Відповідність змісту навчальної програми віковим особливостям учнів: Матеріал має бути цікавим, актуальним та відповідати рівню розвитку пізнавальних здібностей учнів. Важливо використовувати приклади з реального життя та пов'язувати теоретичні знання з практикою. Необхідно уникати перевантаження учнів інформацією та робити акцент на найважливіших поняттях та закономірностях [3]. - Використання різноманітних методів та прийомів навчання: Необхідно використовувати як традиційні, так і інноваційні методи навчання. Важливо застосовувати активні методи навчання, які стимулюють пізнавальну активність учнів та роблять навчання більш цікавим та ефективним. Можна використовувати такі методи, як: проблемне навчання; проектне навчання; дослідницька діяльність; ігрові методи навчання; використання інформаційно-комунікаційних технологій; використання наочних посібників; екскурсії та

польові дослідження; дискусії та дебати; рольові ігри; кейси; мозковий штурм [6]. - Використання інноваційних технологій: Використання комп'ютерних програм, Інтернету, електронних навчальних ресурсів робить навчання більш наочним та цікавим. За допомогою інноваційних технологій можна створювати інтерактивні завдання, тести, симуляції, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підвищує мотивацію учнів.

Використання цих та інших методів та прийомів навчання дозволить вчителю створити цікаві та змістовні уроки, які збудять пізнавальну активність учнів та сформуують у них стійкий інтерес до вивчення біології.

3. Стиль спілкування вчителя з учнями: Доброзичливий, поважний стиль спілкування, заохочення ініціативи учнів, створення атмосфери співпраці на уроках стимулюють пізнавальну активність учнів. Вчитель повинен бути не лише носієм знань, але й другом і наставником своїх учнів. Важливо, щоб вчитель вірив у можливості кожного учня і допомагав йому розвивати свої здібності [6;7].

Вчитель, який володіє ефективним стилем спілкування, може: Зацікавити учнів предметом: Він використовує емоційний виклад матеріалу, ставить цікаві питання, заохочує учнів до дискусій, створити атмосферу довіри та взаємоповаги: Він поважає думку учнів, вислуховує їхні аргументи, не використовує авторитарний стиль спілкування, Змотивувати учнів до навчання: Він ставить чіткі цілі та завдання, дає зрозумілі інструкції, використовує систему заохочень, Допомогти учням у засвоєнні матеріалу: Він використовує доступні та зрозумілі пояснення, наводить приклади, відповідає на питання учнів [1;7]. Існує кілька стилів спілкування вчителя з учнями, які можуть бути ефективними у формуванні пізнавального інтересу: демократичний стиль, авторитарний стиль; ліберальний стиль. Найбільш ефективним є демократичний стиль спілкування, який дозволяє створити сприятливу атмосферу на уроках, зацікавити учнів предметом та сформувати у них стійкий пізнавальний інтерес.

Таким чином, формування пізнавального інтересу учнів 9-х класів до вивчення біології є складним та багатогранним процесом, який залежить від комплексу факторів. До ключових факторів, що впливають на пізнавальний інтерес учнів, належать: вікові особливості, індивідуально-психологічні особливості, зміст та методи навчання, стиль спілкування вчителя з учнями.

### **Список літератури:**

1. Баюрко Н. В. Проблема професійної підготовки майбутніх педагогів у контексті розвитку сучасного інформаційного суспільства. Н. В. Баюрко, Л. О. Нікітченко, Н. В. Левчук. Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання : збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2019-2020 н.р.–Вінниця, 2020. – 266 с. – С. 158-168.
2. Голик Т.В. та ін. Сучасні напрями розвитку біологічної освіти. Materials of the XVII International scientific and practical Conference Science and civilization - 2021, Volume 3, 30 January -07 February , 2021: Sheffield. Science and education.p - 42-47
3. Голик Т.В. Упровадження інноваційних технологій в процесі вивчення біології. Т.В. Голик, В.М. Сукач, та ін. Materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji , «Naukowa przestrzeń Europy - 2021» , Volume 7, 07 - 15 kwietnia, Przemysł: Nauka i stud. P.71-77
4. Красій Т.В. Реалізація компетентнісного підходу у процесі вивчення природничих дисциплін. Т.В.Красій, К. М.Яцюк,та ін. Матеріали за XV міжнародна научна практична конференція, «Найновите научни постижения-2019», 15-22 марта. София. « Бял ГРАД-БГ» 2019г. С. 3-6
5. Левчук Н. В. та ін. Педагогічні умови організації самостійної пізнавальної в процесі еколого-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2019-2020 н.р.– Вінниця, 2020.– С.169-181.
6. Ляховська К. В. Сучасний урок біології в сучасних класах. К.В.

Ляховська, А.С. Довгалюк та ін. *Materialy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konference «dny vedy – 2019»*, Volume 9: *Pedagogika vedy*. – Praha : Publishing House «Education and Science», 2019. – p. 8-11.

7. Нікітченко Л.О. *Методика навчання біології та природознавства: методичні рекомендації для студентів природничо-географічного факультету*. Л.О. Нікітченко, Н.В. Левчук Вінниця:, 2016. 88 с.

8. Осаволіук І.О. *Дистанційна освіта у закладах загальної середньої освіти* *Materialy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konference «moderni vymozenosti vede – 2022»*, Volume 10: *Pedagogika vedy*. Praha : Publishing House «Education and Science», 22-30 leden 2022. p. 15-20.

9. Романовська А.В. *Використання практичних методів навчання на уроках природничого циклу*. А.В. Романовська, В.В. Кравець та ін. *Materials of the XIII International scientific and practical conference, «Modern scientific potential–2019»*, Volume 13: *Pedagogical science*, February–28 March–7, Sheffield, Science and education ltd 2019, p. 10-13